

Venner

Et netværk af nære relationer er afgørende for et barns trivsel. De nære relationer består ikke kun af familie, men generelt af personer der gør en forskel i barnets liv. Anerkendelse gennem de nære relationer har indflydelse på både personlighed og selvværd for barnet, hvilket har betydning for, hvordan barnet klarer sig som voksen¹.

Dette kapitel handler om venskabsrelationer, og hvilke faktorer der i den forbindelse er væsentlige for anbragte børns trivsel. Først beskriver kapitlet variationen for børn på døgninstitutioner og opholdssteder i forhold til oplevelsen af relationer til andre børn. Kapitlet kommer derefter ind på følgende emner:

- Betydningen af venskabsrelationer
- Betydningen af alder blandt anbragte på anbringelsesstedet
- Stigmatisering som 'anbragt', og betydningen af dette for venskabsrelationer
- Betydningen af digital kontakt for venskabsrelationer

¹ SFI (2017): *Anbragte børn og unges trivsel 2016*.

SAMMENFATNING AF RESULTATER OM VENNER

Af Trivselsundersøgelsen fremgår det, at børn på opholdssteder, i lidt højere grad end børn på døgninstitutioner, kommer godt ud af det med hinanden. Det fremgår også, at en del flere børn på døgninstitutioner føler sig ensomme sammenholdt med børn på opholdssteder.

Af interviewene med børnene fremgår det, at venskabsrelationer har afgørende betydning for deres trivsel. Medarbejderne fremhæver også vigtigheden af venskabsrelationer, og beskriver, at anbragte børn er en gruppe, som er udsat for at opleve at blive 'udstødt' og herved opleve ensomhed, hvorfor venskabsrelationer har stor betydning for deres oplevelse af trivsel.

Børnene fremhæver, at det er afgørende for at skabe venskabsrelationer, at der er jævnaldrene børn på stedet.

På baggrund af spørgeskemaresultaterne fremgår det, at der generelt set er en større aldersspredning blandt børnene på døgninstitutioner end blandt børnene på opholdssteder.

Børnenes udsagn om vigtigheden af det at have jævnaldrende venner på anbringelsesstedet peger på, at den større aldersspredning på døgninstitutioner kan være én af flere mulige forklaringer på, at børn på døgninstitutioner i mindre grad oplever at komme godt ud af det med andre børn på stedet, og i højere grad føler sig ensomme.

I kapitlet fremgår det også, at det, for nogle børn, er vanskeligt at ses med venner uden for anbringelsesstedet, da det herigennem ikke er til at skjule, at de er anbragt, og at det for nogen børn opleves som skamfuldt.

Et sidste element, kapitlet belyser som vigtigt for venskabsrelationer, er sociale medier. Den primære kontakt med børn uden for stedet foregår over sociale medier, hvorfor manglende internetadgang og elektroniske devices kan have negativ indvirkning på deres venskabsrelationer.

BØRN PÅ OPHOLDSSTEDER KOMMER BEDRE UD AF DET MED HINANDEN

Trivselsundersøgelsen viser, at en større andel børn på opholdssteder, end på døgninstitutioner, oplever, at de på anbringelsesstedet kommer godt ud af det med hinanden, se nedenstående tabel 5.1.

TABEL 0.1 HVOR GODT PASSER DET, AT I HER (PÅ ANBRINGELSESTEDET) KOMMER GODT UD AF DET SAMMEN?

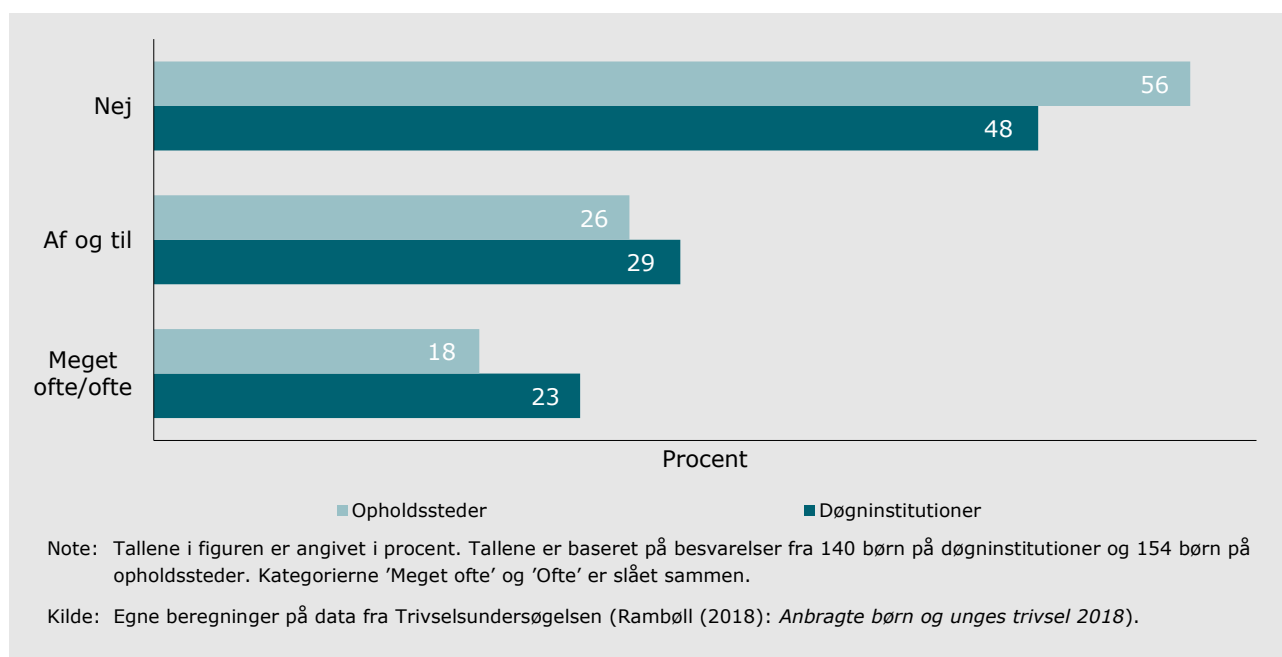
	Døgninstitutioner	Opholdssteder
Passer helt	41	46
Passer delvist	50	46
Passer ikke	9	8
Total	100	100

Note: Tallene i tabellen er angivet i procent. Tallene er baseret på besvarelser fra 145 børn på døgninstitutioner og 156 børn på opholdssteder.

Kilde: Egne beregninger på data fra Trivselsundersøgelsen (Rambøll (2018): *Anbragte børn og unges trivsel 2018*).

Som det fremgår af nedenstående figur 5.1, viser Trivselsundersøgelsen også, at der er flere børn på døgninstitutioner, der føler sig ensomme i forhold til børn på opholdssteder. Blandt børn på opholdssteder oplever 18 procent, at de ofte eller meget ofte føler sig ensomme. For børn på døgninstitutioner gør dette sig gældende for 23 procent.

FIGUR 0.1 'FØLER DU DIG OFTE ENSOM?'

Hvad der har betydning for børnenes venskabsrelationer bliver belyst gennem interviewene. Dette beskrives i de følgende afsnit.

SUNDE VENSKABSRELATIONER ER VIGTIGE FOR BØRNS TRIVSEL

Interviewene viser, at det er vigtigt for anbragte børn, at de opbygger et netværk gennem anbringelsen, og har oplevelsen af at have venner både på og uden for anbringelsesstedet. Mange af de anbragte børn har ikke et stort netværk, og de har vanskeligt ved både at skabe og bevare sunde relationer til andre børn. Flere af børnene, der har deltaget i interviewene, fortæller, at venner spiller en afgørende rolle i forhold til, om de har det godt på deres anbringelsessted. Et barn beskriver, at hun har mistet venner, da hun blev anbragt, og at hun nogle gange føler sig ensom, efter hun er blevet anbragt:

"Man ser, at alle andre har mange venner, og så har jeg ikke så mange"

"Jeg kan godt være trist over nogen gange at komme op på værelset om aftenen, for jeg vil virkelig gerne være sammen med nogen. For jeg har også mistet venner i skolen. Jeg gad godt at have et bedre liv. Da jeg boede hos mine forældre, der havde jeg også mine venner. Det er lidt svært, når man bor her; man ser, at alle andre har mange venner, og så har jeg ikke så mange. Jeg vil bare gerne have en ting, som er godt i mit liv." (Barn, 14 år, døgninstitution)

Børnene beskriver også, hvordan de problematiserer, de hver især har, skinner igennem i relationen til de andre børn, der er anbragt samme sted. De oplever blandt andet, at der er meget drama i deres hverdag på anbringelsesstedet, som blandt andet skyldes, at mange børn på stedet er udadreagerende, har svært ved at kommunikere med hinanden på en god måde, og at der er stor udskiftning blandt børnene. Det betyder for flere børn, at de trækker sig fra fællesskaber på anbringelsesstedet.

Medarbejderne på anbringelsesstederne arbejder med at støtte børnene i relationerne til andre børn. Formålet er, at børnene skal blive i stand til at etablere og bevare relationer, for herigennem ikke at blive isoleret:

”Børnene har jo svært ved venner. Trivslen kommer af, at de har noget god leg, og stille og roligt får opbygget nogle sunde måder at være sammen på. Hvis der for nogle bliver dannet nogle venskaber, hvor man netop lærer, hvordan man er i en sund relation, så er det jo både et rigtig godt men også stort mål. Mit mål er ikke, at børnene skal få venskaber, men at de skal lære at danne en relation, så de ikke bliver udstødt.” (Medarbejder, døgninstitution)

”Mit mål er ikke, at børnene skal få venskaber, men at de skal lære at danne en relation, så de ikke bliver udstødt”

På baggrund af både børnenes og medarbejdernes udtalelser fremgår det, at venskabsrelation har afgørende betydning for børns trivsel. Flere børn oplever at miste deres venskabsrelationer, når de bliver anbragt. Derudover fremhæver medarbejdere, at der er tale om børn, der generelt har vanskeligt ved at indgå i relation med andre børn, hvorfor anbragte børn står i en særlig sårbar situation.

JÆVNALDRENDE ER AFGØRENDE FOR OPLEVELSEN AF VENSKAB

Ud fra interviewene fremgår det, at venskabsrelationer ikke blot bliver besværliggjort af, at de børn der er anbragt, ofte har udfordringer i forhold til at indgå i relationer til andre. At børn på anbringelsessteder ikke altid er placeret med jævnaldrene bliver også beskrevet som en udfordring i forhold til at indgå i venskabsrelationer.

Anbringelsesstederne i undersøgelsen har forskellige tilgange til, om og hvordan de fordeler børnene på værelserne og i forskellige afdelinger afhængigt af alder.

Nogle af de mindre anbringelsessteder består af en enkelt afdeling, hvor alle børnenes værelser er samlet samme sted. Andre, lidt større, anbringelsessteder er delt op i huse eller afdelinger, hvor de fordeler børnene efter forskellige principper. Her er der eksempler på, at børnene fordeles mere eller min-

dre ad hoc alt efter, hvor der er plads, hvor de vurderes at passe godt ind med de andre børn, eller sammen med jævnaldrende børn. Flere af anbringelsesstederne placerer børnene, så de breder sig over et stort aldersspænd. Medarbejderne fortæller, at det store aldersspænd skal give et familie- eller søskendelignende fundament for børnene, hvor de store børn lærer at tage et ansvar i forhold til de yngre børn; og hvor de yngre børn lærer af og ser op til de større børn. En medarbejder på en døgninstitution fortæller, hvordan det er lærerigt for børnene at være sammen med børn der er ældre og yngre end dem selv:

"Målgruppen i vores hus er spændende at arbejde med, for de små og de store skal tage hensyn til hinanden, ligesom i en søskendeflok. Sådan er det jo også i det virkelige liv. Der skal man være rollemodel som storebror - ikke fordi de føler sig som storebror, men de lærer at styre deres impulser."
(Medarbejder, døgninstitution)

Modsat mener andre medarbejdere og flere børn, at det er problematisk, når børnene ikke er sammen med jævnaldrende på anbringelsesstedet. Når børnene fortæller om venskabsrelationer, beskriver de, at de har mest til fælles med de børn, der er på samme alder som dem selv. I de tilfælde, hvor børnene beskriver positive venskabsrelationer, lægger de vægt på, at vennerne er jævnaldrende. Modsat hvor der ikke er jævnaldrende børn at være sammen med, beskriver børnene, at de savner jævnaldrende i forhold til at danne venskaber. Et barn fra en døgninstitution fortæller, at hun mangler legekammerater på sin egen alder:

"Det er ikke særlig sjovt, at der ikke er andre at lege med på min alder"

"Der er ikke andre i huset på min alder. De er alle lidt ældre. Det er ikke særlig sjovt, at der ikke er andre at lege med på min egen alder." (Barn, 11 år, døgninstitution)

De interviewede børn beskriver også, hvordan det kan være svært at bo sammen med børn, der er meget yngre end dem selv. De beskriver, hvordan de små børn forstyrrer, fordi de eksempelvis larmer og blander sig. Et barn fra en døgninstitution beskriver også, hvordan de som ældre børn får lov til mere, når de små er lagt i seng:

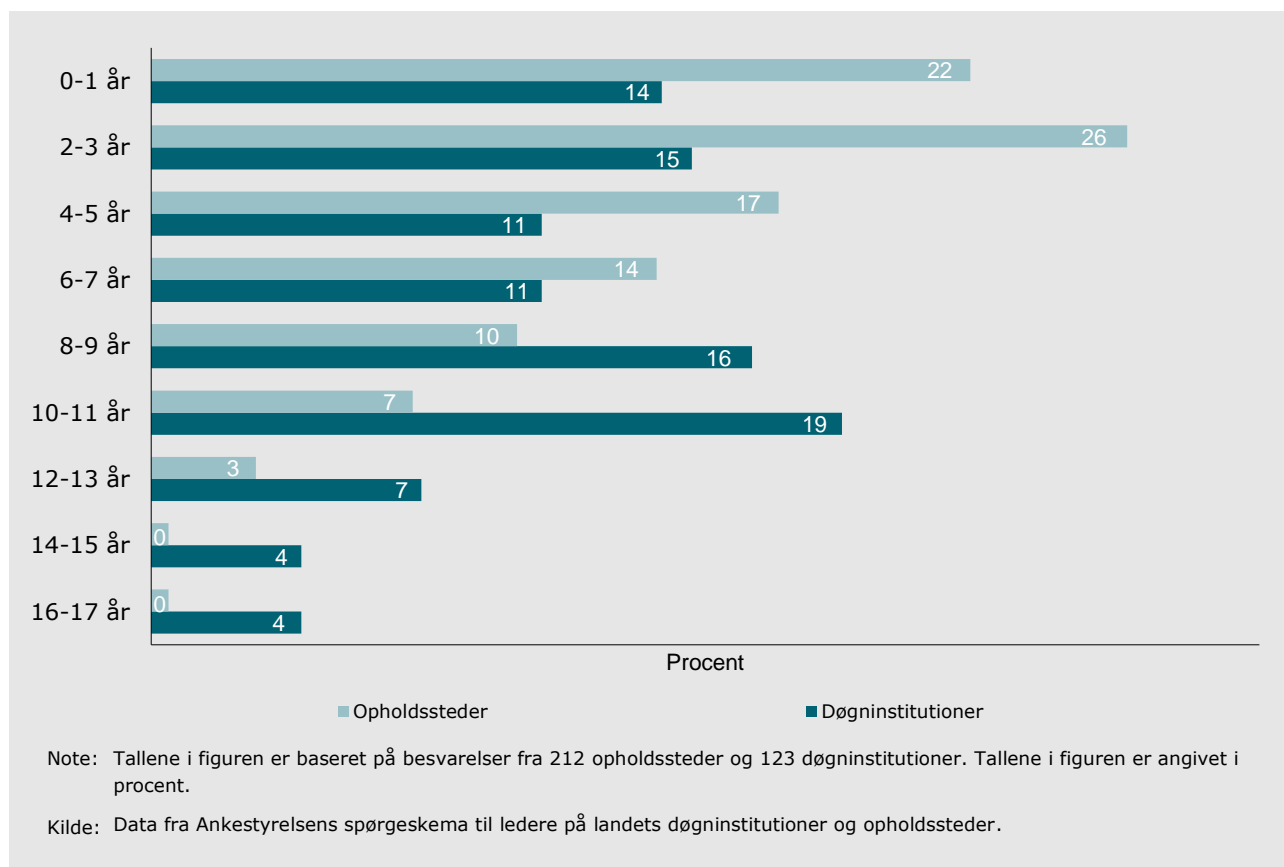
"Når de små er puttet, er det bedre. Så kan vi store komme i Føtex og købe slik og chips, eller hvad vi vil for vores lommepenge. Ellers spiller vi kort. Det er når de små sover. Nogen gange er de små også ret irriterende. De blander sig i så meget hele tiden. Og de larmer. Og der er nogen af dem, der råber mega meget." (Barn, 14 år, døgninstitution)

En medarbejder fortæller også, hvordan det kan være svært at tage hensyn til de forskellige behov der er, når børnene har forskellige aldre:

“Nogle gange skal vi have en 3-årig, men vi skal også have en 14-årig, som bliver voldsomt udadreagerende. Og hvordan tager man hensyn og møder begge mennesker i det, de står i lige nu. Det kan godt være udfordrende.” (Medarbejder, opholdssted)

I forlængelse heraf viser resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen - blandt ledere på døgninstitutioner og opholdssteder - at der er en forskel i aldersspredningen blandt børn anbragt på døgninstitutioner og opholdssteder. I nedenstående figur 5.2 ser vi aldersspredningen for børnene anbragt på hhv. døgninstitutioner og opholdssteder - det vil sige, hvor mange år der er mellem yngste og ældste barn på anbringelsesstedet. Af figuren fremgår det fx, at der er 0-1 års forskel mellem det yngste og ældste barn for 22 procent af opholdsstederne, mens det gør sig gældende for 14 procent af døgninstitutionerne.

FIGUR 0.2 ALDERSSPREDNING FOR BØRN PÅ DØGNINSTITUTIONER OG OPHOLDSSTEDER

EFTERVÆRN

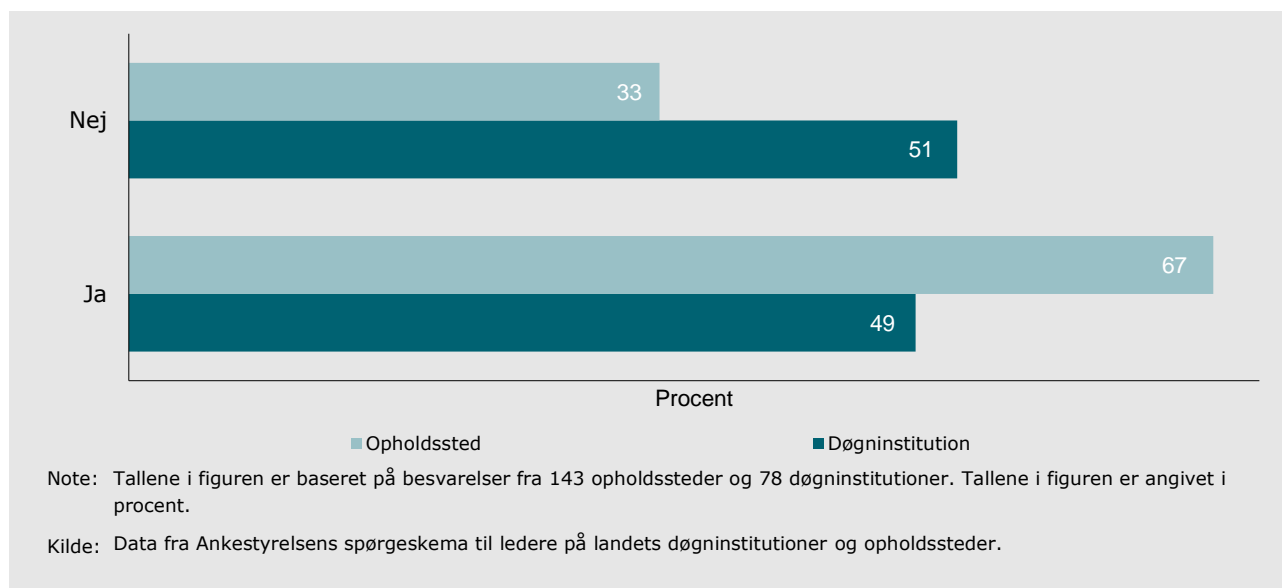
Efterværn er et kommunalt tilbud om støtte til børn i alderen 18 til 22 år, der op til deres 18. år har været anbragt uden for hjemmet eller har haft en fast kontaktperson

På døgninstitutioner er der generelt en større aldersspredning, end der ses på opholdssteder. Dette kan tyde på, at døgninstitutioner står over en større udfordring i forhold til at sikre, at børnene er anbragt sammen med jævnaldrende - som ifølge børnene giver de bedste forudsætninger for at skabe venskabsrelationer.

Undersøgelsen har samtidig set på andelen af børn over 18 år på hhv. døgninstitutioner og opholdssteder. Det fremgår af data fra spørgeskemaundersøgelsen, at der ikke er væsentlig forskel blandt døgninstitutioner og opholdssteder, når vi ser på andelen, der har personer over 18 år boende sammen med børn under 18 år. Blandt døgninstitutioner har 60 procent svaret, at der bor personer over 18 år sammen med børn under 18 år, og dette er tilsvarende gældende for 62 procent blandt opholdssteder.

Der er dog en variation blandt døgninstitutioner og opholdssteder i forhold til gruppen af personer over 18 år. Af de døgninstitutioner og opholdssteder, der har personer over 18 år boende sammen med børn under 18 år, er 51 procent af personerne over 18 år på døgninstitutionerne, og 33 procent på opholdsstederne, ikke anbragt i efterværn. Det vil sige, at de potentielt kan være meget ældre, end de anbragte børn på stedet. Det kan fx forklares med, at et tilbud kan være godkendt som både anbringelsessted og botilbud. Nedenstående figur 5.3 viser, hvordan andelen af personer over 18 år fordeler sig på opholdssteder og døgninstitutioner, i forhold til om de er i efterværn eller ej.

FIGUR 0.3 'ER PERSONERNE OVER 18 ÅR, DER BOR PÅ ANBRINGELSESTEDET MED BØRN UNDER 18 ÅR, I EFTERVÆRN?'

På baggrund af spørgeskemaresultaterne kan vi sige, at børnene på døgninstitutioner, i højere grad end på opholdssteder, bor samme sted som personer, der potentielt er væsentligt ældre end de selv er, og at der generelt set er en større aldersspredning blandt børnene på døgninstitutioner end opholdssteder. Samtidig peger interviewene i undersøgelsen på, at børnene oplever jævnaldrende som vigtige i forhold til venskabsrelationer. At børnene på døgninstitutioner i højere grad bor samme sted som personer, der er over 18 år, og at der er en større aldersspredning blandt børnene på stedet, kan være én af flere mulige forklaringer på, at børnene på døgninstitutioner i højere grad, end på opholdssteder, meget ofte føler sig ensomme. Det kan også være med til at forklare forskellen i børnenes oplevelse af, at komme godt ud af det sammen på anbringelsesstedet.

NOGLE BØRN FØLER SIG STIGMATISERET I FORHOLD TIL VENNER UDEN FOR ANBRINGELSESTEDET

Gennem interviewene med børnene fremgår det, at det for nogle børn forbindes med skam at være anbragt, og at de derfor ikke har lyst til, at alle omkring dem får denne information om dem. Det kan gå ud over relationer til venner uden for anbringelsesstedet.

Børnene fortæller, at hvis de har lavet en aftale med en ven uden for anbringelsesstedet, skal anbringelsesstedet ringe til vennens forældre forud for aftalen. Nogle børn beskriver, at de

"Jeg løj for de voksne i starten, fordi jeg ikke havde det så godt med at sige, at jeg boede her, for jeg følte, at det var skamfuldt"

er bange for at blive stemplet af skolekammerater og venner fordi, de bor på et anbringelsessted. Når anbringelsesstedet håndhæver, at de skal ringe til barnets venners forældre, kan det derfor resultere i, at barnet trækker sig fra sociale relationer uden for anbringelsesstedet. Et barn fra et opholdssted fortæller, hvordan hun har afholdt sig fra at se venner og tage til fester, eller har løjet om sine aftaler, fordi, hun ikke ville have, at anbringelsesstedet skulle ringe til forældrene:

"Der var meget i starten, hvor jeg ikke tog til fester, og jeg ikke var sammen med mine veninder af den grund, at de voksne ikke skulle ringe. I starten stoppede det mig meget. Også da jeg begyndte at få min kæreste. Jeg løj for de voksne i starten, fordi jeg ikke havde det så godt med at sige, at jeg boede her, for jeg følte, at det var skamfuldt. Jeg var bange for at blive stemplet. Jeg kan huske, at jeg blev ved med at lyve, og så blev jeg efterlyst, fordi jeg ikke havde lyst til, at de skulle ringe." (Barn, 17 år, opholdssted)

Det fremgår også af interviewene med børnene, at det kan være ubehageligt at have venner fra eksempelvis skolen på besøg på anbringelsesstedet. Børnene beskriver, at de tit bliver forstyrret af de andre på anbringelsesstedet, når de har besøg af venner, og at det føles akavet eller mærkeligt at have besøg. Et barn på en døgninstitution forklarer, at det er svært at bevare venskaber med skolekammerater:

"Det er svært at bo her, og så have de venner. Det er mere akavet, når de er her. Så vil jeg hellere være ude ved dem." (Barn, 14 år, døgninstitution)

At skabe relationer med personer uden for anbringelsesstedet er for nogle børn vanskeliggjort af anbringelsesstedets rammer for at lave aftaler, eller fordi børnene ikke finder det behageligt, at have venner med på anbringelsesstedet.

ADGANG TIL SOCIALE MEDIER ER VIGTIG FOR KONTAKT TIL VENNER

Adgangen til sociale medier er vigtig for børnene i forhold til at bevare kontakten med venner, der ikke bor på anbringelsesstedet. Et barn fra et opholdssted fortæller, hvordan han holder kontakt med venner:

"Jeg har kontakt med dem fra skolen på de sociale medier. Gennem iPad, på Instagram og Twitter. Jeg har også en ven fra min gamle skole. Jeg har lidt kontakt med ham. Jeg ser ham ikke så meget mere. Vi skriver for det meste bare over de sociale medier." (Barn, 13 år, opholdssted)

I forlængelse heraf beskriver nogle børn, hvordan det er frustrerende, når internettet eksempelvis bliver slukket om aftenen. Nogle beskriver også, hvordan kontakten med venner ude fra foregår hjemme ved deres forældre, da de ikke har adgang til egen telefon på anbringelsesstedet.